

Transskription af: Kærlighedshistorie

S1E4 Regine Olsen og Søren Kierkegaard: En
bizar kærlighedshistorie

Vært og idé: Pernille Brunse

Tilrettelæggere: Pernille Brunse og Emma Juul

Medvirkende: Joakim Garff, teolog, centerleder for Kierkegaardcenteret, og
forfatter til romanen "Regines gåde."

Redaktør: Rikke Caroline Carlsen

Pernille Brunse: Regine Olsen kommer gående i formiddagssolen i sin grønne ankellange kjole. Det er mandag. Klokken er 10, og året er 1841. Som så ofte før er hun ude at gå en tur langs voldene i København. Fra afstand ligner hun en ung dame fra det finere borgerskab, som nyder en rolig gåtur i byen. Men hendes fugtige håndflader holder hårdt om parasollen, og hendes hjerte hamrer under kjolebrystet. Lige om lidt vil hun få øje på ham, når han kommer gående mod hende på stien. Hvor længe vil deres blikke kunne mødes i dag? Vil de kunne strejfe hinanden, uden at andre opdager det? Eller vil det blive ved det sædvanlige og ordløse nik som så ofte før? Regine ser frem for sig og får øje på hans sorte frakke og velkendte gang i horisonten. Velkommen til kærlighedshistorie. Jeg hedder Pernille Brunse. Jeg elsker følelser. Kærlighed og relationer. Og så elsker jeg også historie. Men jeg har en oplevelse af at den fine historieformidling, den skal altid handle om slag. Magtkampe og politik og opfindelser. Men jeg vil også gerne høre om, hvordan vi mennesker har elsket og levet og indgået i relationer med hinanden. Jeg vil gerne blive klogere på kærligheden og historien ved at høre om de største og mest fascinerende kærlighedsfortællinger gennem tiden. Jeg håber, du er lige så kærlighedslysten som mig. Velkommen til dig, Joakim Garff.

Joakim Garff: Tak.

Pernille Brunse: Du er teolog. Du er centerleder på Søren Kierkegaard Forskningscenteret her i København. Og endnu vigtigere for i dag, så er du forfatter til bogen 'Regines gåde'. En bog som handler om det bizarre kærlighedsforhold mellem Danmarks største filosof Søren Kierkegaard og den relativt ukendte borgerdatter Regine Olsen. De her to unge mennesker, som lige om lidt passerer hinanden på stien ved voldene i København. Det er jo selvfølgelig Regina og Søren. Vil du sige, at de her to unge mennesker elsker hinanden?

Joakim Garff: Ja, det vil jeg sige, de gør. Men de gør det på den specielle måde kan man roligt sige, at de ikke taler sammen. De ses. Og de ses livet igennem. De ses helt frem til det allersidste øjeblik i deres tid sammen. Det er interessant, fordi den kærlighed, den er bestandig, den består, til trods for at den jo altså er non-verbal.

Pernille Brunse: Grunden til at de ikke går tur sammen eller taler sammen er, at Søren netop har brudt forlovelsen med hende.

Joakim Garff: Han bryder forlovelsen under meget dramatiske omstændigheder, og det er fantastisk at Regine overhovedet holder ved kan man sige.

Pernille Brunse: Ja, at hun gider at gå forbi ham?

Joakim Garff: Ja, hvad man nu vil kalde det. Men hun er jo dybt forhekset og bundet til ham alligevel, og derfor er det sådan et platonisk forhold med en meget høj grad af erotisk temperatur. Det er et eksempel på, at den erotiske kærlighed kan overtrumfes af en platonisk kærlighed, som i og for sig er stærkere eller mere bestandige, end den erotiske kærlighed kan være. Men du har ret i det, du siger. Det er et bizart forhold.

Pernille Brunse: Et bizart kærlighedsforhold, et livslangt kærlighedsforhold, et platonisk kærlighedsforhold. Man kan sætte mange ord på relationen mellem Regine Olsen og Søren Kierkegaard. Men på det her tidspunkt, hvor de ordløst passerer hinanden på gåture rundt omkring i København, der har de faktisk kort forinden været lykkeligt forlovet i 13 måneder og en dag. De to stod altså til at skulle giftes og leve sammen resten af livet. Men Kierkegaard, han vælger til alles overraskelse pludselig at bryde forlovelsen til Regina, selvom han ifølge Joakim stadig elsker hende. Og hvorfor er den historie så vigtig? Jamen, det er den, fordi de to fortsætter med at se hinanden på de her mærkværdige gåture rundt omkring i København, fordi Regine ifølge Kierkegaard selv bliver hans livslange muse og en kæmpe inspiration for hele hans forfatterskab. Hvorfor gjorde Kierkegaard det forbi med den kvinde, han elsker? Og vejede deres kærlighed virkelig ved? Det er det, jeg håber at blive klogere på i dag. Lige om lidt vil Joakim fortælle om deres første møde til et te-selskab i de borgerlige stuer i foråret 1837. Men inden da, så lad os lige få præsenteret vores to hovedpersoner. Og vi starter selvfølgelig med damen. Hvem var den relativt ukendte borgerdatter Regine Olsen?

Joakim Garff: Hun er jo netop ukendt. Vi ved ikke så forfærdeligt meget om hende, før hun træder ind på scenen sammen med Søren Kierkegaard. Men vi ved, at hun er en køn borger datter, som vokser op sammen med seks søskende. Det er et pænt borgerhjem, hendes far er et udmærket, veluddannet væsen. Moderen tager sig selvfølgelig af de huslige forpligtelser og så videre. Og så er der også tjenestepiger, som hjælper til. Men ellers, tiden går jo sådan med det man nu kunne tage sig til. Man syer man strikker. Hun dyrker også lidt miniaturemaleri og går til spil. Og så har hun på et tidspunkt en køn beleven huslærer, der hedder Johan Frederik Skeel. Så hun bliver også. Hun

bliver også uddannet, selv om hun ikke har den helt store skolegang bag sig, så har hun altså en huslærer, som kommer og orienterer om forskellige forhold.

Pernille Brunse: Hvordan så hun ud?

Joakim Garff: Jeg synes, hun ser meget sød ud, og jeg synes, hun ser meget dejlig ud. Jeg forstår sådan set godt Kirkegaards præferencer.

Pernille Brunse: Hun ligner... Hun har mørkt hår, de har slangekrøller, men måske havde frisuren på det tidspunkt. Og mørke øjne og kønne, pigede træk. Jeg kan beskrive det sådan.

Joakim Garff: Der er noget uskyldigt over hende.

Pernille Brunse: Ja, ja, ved man om hendes temperament?

Joakim Garff: Altså, jeg tror, hun har været været en ret selvstændig kvinde, når det kommer til stykket. Var meget tænksum i og for sig, man kan ikke sige hun er filosofisk skole. Det ville være forkert. Men hun er en tænksum person, og hun er en meget omsorgsfuld person.

Pernille Brunse: Okay, jamen så er scenen sat for med Regine. Vi kender jo alle sammen Søren Kierkegaard af navn. Men på det her tidspunkt, hvor de to møder hinanden, er han jo en fuldstændig ukendt person. Hvem er han?

Joakim Garff: Altså, Kierkegaard er vokset op i et hjem, der er bestemt af en streng købmands far, som tager sig af opdragelsen af sine især drengebørn. Og Kierkegaard kommer på en drengeskole, og der fra går turen så til Københavns Universitet igen sammen med en lang række unge mænd.

Pernille Brunse: Hvordan ser han ud, da de to møder hinanden?

Joakim Garff: Nu var han jo ikke sådan en Adonis, Kierkegaard. Han var lidt skævt konstrueret på en eller anden led. Og senere bliver han jo også latterliggjort i et vittighedsblad der hedder Corsaren, hvor man gør grin med hans bukseben, der ikke er lige lange, og han bliver fremstillet som en person, der er sådan lidt rundrynket, og han bliver fremstillet som en mand med meget tynde ben stukket ned i nogle meget store støvler og i det hele taget gjort gjort lidt til grin i Corsaren. Så han har ikke været en person, man faldt for af rent fysiske grunde så at sige. Men han har været fascinerende, og det er også noget af det, som Regine senere hæfter sig ved, at han taler og taler og taler. Ordene vælter ud af munden på ham, og hun bliver tydeligvis spundet ind i et net af ord og tanker, og det er noget af det, der tiltrækker og tiltrækker hende meget ved Kierkegaard. På det tidspunkt mødes man

ved ikke præcis, hvornår det er, men det er 1837 i maj måned hvor Kierkegaard er på besøg ude på Frederiksberg hos en af sine studiekammerater, og der er nogle dejlige døtre der i huset. Og de havde besøg af Regine, og han var egentlig Kierkegaard på vej ud for at tale med Bolette, som han vist også havde et godt øje til. Men Bolette havde været så uforsigtig at invitere Regine med til en kop te den dag, så der mødes de første gang.

Pernille Brunse: Et teselskab bliver altså rammen for det første møde mellem Regine og Søren. Regine er femten år og Søren 24. Vi er i midten af 1800-tallet, og på det her tidspunkt er historien. Der var teselskab og en af få accepterede måder for ugifte mænd og kvinder at møde hinanden på. Ellers var der meget strenge regler og især for kvinders opførsel. Forestil dig en gruppe af velklædte unge mennesker fra det pænere borgerskab. Mændene i sorte jakker, måske endda med høj hat og kvinderne i højhalsede kjoler og lange hvide handsker. Alle siddende om et rundt spisebord med dampende earl grey te i fine små porcelænskopper. Måske serverer Regina te for Søren fra en kinesisk pyntet tepotte. Hun tilbyder ham sukker og en skive citron til teen. Imens deres blikke kortvarigt mødes, og de begge bliver tiltrukket af hinanden. Emma Gad skrev mange år senere, at en smuk tepotte er et højst flatterende kvindeligt attribut i en ung piges hånd. Om Søren har tænkt det samme? Det ved jeg ikke. Men han får i hvert fald følelser for Regina. Og i tre år fortsætter te selskaberne, inden han langt om længe beslutter sig for at gøre noget ved det. Og på en højst dramatisk måde. Ved vi noget om, at så sætter han ord på nogle steder om hans følelser for hende, første gang han møder hende til teselskab, du beskriver.

Joakim Garff: Ja, det gør vi. Vi ved noget, fordi Kierkegaard har senere hen i sine journaler og dagbøger, som vi kalder dem, gjort sig den ulejlighed at skildre forholdet kronologisk, og der er det tydeligt, at han har lånt hende bøger, og at han har lagt små bogmærker ind på steder, hvor det kunne være interessant for Regine og orientere sig nærmere osv. Ligesom i erotiseret en stemning imellem dem. Men, men jo stadigvæk også efter datidens forhold, sådan dydigt og artigt og på ingen måde overvældende, så derfor bliver det så meget desto mere overvældende, at han så på et tidspunkt faktisk opsøger hende, hvor der ikke er nogen hjemme. Det er lidt et tilfælde, at hun kommer fra sin undervisning i klaverspil, og jeg kan måske læse op et lille stykke.

Pernille Brunse: Meget gerne. Og nu er vi Joakim, henne tre år efter te selskabet, og han skal hjem til hende, og de er alene de to.

Joakim Garff: Ja, netop. Og det er altså i 1840, følgende udspiller sig der skriver han. Kierkegaard År senere i sin. I sin dagbog: "Den 8. september gik jeg hjemmefra med fast forsæt at ville afgøre det hele. Vi mødtes på gaden lige uden for deres hus. Hun sagde, at der var ingen hjemme. Jeg var dumdrigt nok til at forstå just dette som en invitation. Netop som hvad jeg behøvede. Jeg gik op med. Der stod vi så inde i dagligstuen. Hun var lidt urolig. Jeg bad hende spille lidt for mig på klaver, som hun plejede at gøre. Hun gør det, men det vil ikke lykkes mig at få sagt, hvad jeg gerne vil sige. Da tager jeg pludselig nodebogen lukker den ikke uden en vis heftighed og kaster den hen på klaveret og siger Å, hvad bryder jeg mig om? Musik? Det er dem jeg søger. Dem, jeg har søgt i to år. Hun blev tavs." Og den tavshed forstår man jo sådan set udmærket godt, for hun var temmelig uforberedt på, at han lige akkurat den dag ville finde på at fri til hende. Og så efter gældende praksis, at Kierkegaard jo sikre sig, at at faderen også er indforstået med forlovelsen. Så den 10. September, to dage senere opsøger han så faderen på dennes bopæl og spørger så, om det er muligt at blive

forlovet med Regine. Om han kan acceptere det. Og han bliver lige så paf som den unge pianist over alt postyret og kan ikke rigtig gennemskue det og ender så med at sige ja og de bliver så forlovet.

Pernille Brunse: Det er jo altså. Jeg kunne ikke lade være at smile, Joakim, da du læste det højt. Nu har jeg også den dramatiske måde, han formulerer sig og hans handlinger inde i stuen ved klaveret. Jeg måtte simpelthen smække nogle hæftet sammen og kaste dem hen ad klaveret.

Joakim Garff: Det er meget patetisk og dramatisk.

Pernille Brunse: Ja, altså, hvad siger? Hvad fortæller hans reaktion om hans personlighed?

Joakim Garff: Jamen, det siger jo noget om hvor, hvor, hvor ufrit han er kommet anstigende. Altså, det er sådan meget voluntativt. Det er meget villet det her. Nu skal det være. Nu vil jeg op og fri til Regine, og det betyder jo ikke, at han ikke elsker hende, men det viser jo noget om, hvor lidt de to mennesker egentlig har været sammen, og hvor lidt de kender til hinanden. Også den omstændighed, at hun bliver så forundret over alt det, der pludselig sker omkring hende. De tilkendegiver, at det havde hun altså ikke lige set komme. Så hun bliver. Hun bliver virkelig. Hun bliver virkelig overrasket over det her samtidig med at hun formentlig har udviklet nogle nogle følelser for ham og været fascineret af ham. Jeg tror, han er en meget fascinerende figur, Kierkegaard med en meget stærk udstråling, og det har været noget som som satte sig nogle tydelige spor i hendes relativt unge person.

Pernille Brunse: Hun er 18.

Joakim Garff: Ja, ja, det er hun. På det her tidspunkt. Ja.

Pernille Brunse: Men hun siger ja.

Joakim Garff: Hun kommer for skade at sige ja.

Pernille Brunse: Ja, vil du sige... Ved vi, om hun er forelsket i ham.

Joakim Garff: Jeg tror, hun har været meget fascineret af ham på det her tidspunkt. Det tror jeg. Jeg tror, forelskelsen udvikler sig i løbet af forlovelsen. Og det sker primært, fordi Kierkegaard, en fremragende skribent, altså han skriver kærestebreve til hende, som virkelig vil noget og kan noget.

Pernille Brunse: Og det rammer hende, altså?

Joakim Garff: Det rammer hende dybt og inderligt. Det er der ingen tvivl om.

Pernille Brunse: Vil du ikke prøve? Har du et brev du har særligt kært, Joakim, som du har lyst til at læse lidt oppefra eller give et eksempel på? Hvad er det, han skal kunne.

Joakim Garff: Give et eksempel på? Et brev han skriver til hende, hvor han i forholdets begyndelse stiller sig op på Knippelsbro og kigger i retning af Regines domicil. Og det brev er specielt derved, at det også er ledsaget af en tegning, hvor Kierkegaard stiller sig op med en kikkert og stirrer i retning af Regines bopæl. Her har vi altså en af Kierkegaards ikke særligt mange, men dog en af Kierkegaards tegninger i dette brev. Det er meget hengivent og meget overgiven, og det er helt tydeligt, at Kierkegaard. Han vil gerne igennem det her brev gøre indtryk på Regine og gerne tilkendegive sin interesse. Den kikkert, han står og kigger ind igennem. Den er sådan lidt specielt indrettet derved, at spejlene er indrettet på en særlig måde, således at Regina hun roterer rundt og rammer Kirkegaards nethinder på en særlig manér og så videre. Det er sådan lidt kryptisk alt sammen. Okay. De ses jo jævnligt, og de sender hinanden små billetter, som det hed dengang. Det vil sige, de havde sådan en. En dreng, der kunne løbe i sine træsko op og ned ad de københavnske gader med små beskeder til hinanden.

Pernille Brunse: De havde deres egen brevdue.

Joakim Garff: De har deres egen lille brevdue iført træsko. Så så. Sådan har de altså kunnet kommunikere.

Pernille Brunse: Jeg vil godt kaste mig ud i at læse ét af Kierkegaards breve op for dig. Men hold godt fast, for han er lidt svær at forstå. Men så får du da et indtryk af hans skriverier til Regine. Here we go: "Du sidder i sofaen. Tankerne svæve vidt omkring. Øjet bindes ikke af noget. Kun i den hvide himmels uendeligheden hensvinde, de uendelige tanker, alt mellemliggende er borte. Det er, som sejlede du i luften, og du kalder de flygtige tanker sammen, der vise dig en genstand. Og hvis et suk havde fremadgående magt. Hvis et menneske var så let, så æterisk, at den indprentede luft, der strømmer i et suk, kunne føre ham af sted, og jo hurtigere, jo dybere sukket var der, ville du vel i samme nu være hos mig?" De eneste ord, som vi har fra Regine til Kierkegaard fra forlovelsestiden, de er skrevet bag på et billede, som Kierkegaard sender hende. Altså det her med kikkerten. Der returnerer hun det med et lille digt. Men det er ikke hendes egne ord. Det er et digt eller citat af Johannes Evald. Hun skriver, eller hans ord er: "Og er der i min arm til så stor behag, til trøst og ro. Skøn havmand. Så skynd dig, så kom nu og tag dem begge to."

Joakim Garff: Det er jo smukt, ikke? Og det siger jo også meget om deres situation, for det er jo helt tydeligt, at Kierkegaard, han formår gennem de her breve at hensætte Regine i en særlig lidenskabelig stemning. Men det er også helt åbenlyst, at hun gerne vil mere, end Kierkegaard

måske umiddelbart er indstillet på. Det er tydeligt, at hun gerne vil mere end han. Altså, hvis. Hvis han vil have den hånd, hun nu rækker i hans retning. Så tag dem begge to. Det vil sige tag nu skridtet fuldt ud, kære Søren. Gør noget ved sagen.

Pernille Brunse: Hun opfordrer ham næsten til, sådan kom og tag mig for pokker!

Joakim Garff: Ja, altså sådan på moderne dansk. Så ligger der nok sådan noget i det af den art.

Pernille Brunse: Og hvor erotisk det har været, det ved vi ikke.

Joakim Garff: Men vi ved, at Kierkegaard en gang imellem synes, det blev for erotisk. Altså. Og hvis det ligesom blev for meget af det gode, hvis Regine på en eller anden måde blev for sanselig og ville sidde for meget på skødet af ham osv. Så rejste han sig resolut og gik hen og hentede en prædiken samling af Jakob Peter Münster, og så læste han et parti op fra den pågældende prædiken samling, således at den erotiske temperatur kunne sænkes.

Pernille Brunse: Var der en konflikt inde i ham mellem det her, altså mellem hvad skal man sige, kødets lyst og så det hellige og kirken og religionen?

Joakim Garff: Altså Kierkegaard indbegrebet af den konflikt.

Pernille Brunse: Og Regine, hvad hun for?

Joakim Garff: Han tror, hun er langt mere i sine sansers vold på en ligefrem og uproblematisk måde. Jeg tror, hun har lettere ved at give efter, end Søren havde. Søren låser og Søren er på mange måder en person, som slet ikke er i stand til at give sig hen. Også fordi de var jo kun forlovede, og der var også nogle bestemte regler, der skulle iagttages for hvordan man opførte sig.

Pernille Brunse: Der måtte man egentlig have sex altså under en forlovelse?

Joakim Garff: Det var helt usædvanligt.

Pernille Brunse: Måtte man holde i hånd.

Joakim Garff: Det måtte man gerne.

Pernille Brunse: Måtte man give hinanden et kys, eller?

Joakim Garff: Det har man også måttet.

Pernille Brunse: Og så er vi ved at være der?

Joakim Garff: Så er vi ved at være ved grænsen.

Pernille Brunse: Ja. Det var det. Og helst mens der var andre til stede, måske også?

Joakim Garff: Man havde jo anstandsdame og sådan noget. Vi ved, at når Søren og Regine var ude at køre i karet i Dyrehaven, hvor de gjorde fra tid til anden, så havde de så professor Sibbern med som en slags mandlig anstandsdame, som sørgede for, at de gik ordentligt for sig.

Pernille Brunse: Og at der ikke blev pillet eller kysset eller gjort noget, man ikke måtte.

Joakim Garff: Ja, alle de forskellige interessante ting og sager.

Pernille Brunse: Men altså, det virker på mig forelskede og glade for hinanden. Men deres forlovelse blev altså kun kortvarig. Du siger 13 måneder.

Joakim Garff: Og 1 dag.

Pernille Brunse: 13 måneder og 1 dag, så vælger han pludseligt at bryde forlovelsen. Han slår op med hende via et brev, som han sender til hende i august 1841. Men det er ikke bare brevet, han sender. Hvad er det mere, han sender?

Joakim Garff: Han sender også sin ring.

Pernille Brunse: Han tager simpelthen sin forlovelsesring og putter med ned for ligesom at sige, det er altså ikke for sjov, det her, jeg mener det. Vi er færdige. Hvad begrundet han det med i det brev, der altså da Regine åbner det og læser det?

Joakim Garff: Hvad hun har fået det indtryk, at det er sådan det er lidt florumvundne og sådan lidt digterisk holdt dette brev. Men hun har fået det indtryk, at han ikke er i stand til at gøre en pige lykkelig. Han er ikke i stand til at realisere det almene. Det vil sige, han er ikke i stand til at leve et liv med hustru og børn og almindelige forpligtelser.

Pernille Brunse: Han er dog trods alt så flink, at han skyder ikke skylden på hende. Nej, han skyder skylden på, at det er mangel på kærlighed. Heller ikke han skyder skylden på sig selv. At han han er ikke i stand til det, der ligger i forventningerne om at skulle giftes.

Joakim Garff: Netop netop. Det gør jo Regine dybt ulykkelig, og hun løber op i hans lejlighed. Han bor i Nørregade, og der vil hun vil hun tale med ham. Han er ikke hjemme, og så går hun ind i hans arbejdsværelse og stiller sig hen ved hans pult og skriver en fortvivlet billet, som Kierkegaard kalder det. Da han kommer hjem. Der er hun væk igen og ser den her billet. Så konstaterer han til sin rædsel, at hun besværges ham ved ved alt, hvad der er helligt og mindet om Kierkegaards far. Og det er næsten de værste ting, Regine kan bringe bringe ind i den her konflikt. Og det er en meget ulykkelig fase i forlovelsen, der her er tale om. Hvor hun på mange måder ydmyges eller ydmyger sig selv i en bestræbelse på at holde ham fast.

Pernille Brunse: Men jeg synes også, det vidner om for hende, at hendes følelser faktisk har udviklet sig til at være kærlighed?

Joakim Garff: Det tror jeg i den grad er tilfældet. Ja, det tror jeg i den grad er tilfældet. Hun er kommet til at elske ham. Ja.

Pernille Brunse: Ja, det er også kærlighed fra hans side, siger du.

Joakim Garff: Ja, det mener jeg da.

Pernille Brunse: Så de får begge to knust deres hjerter, men det er hans beslutning.

Joakim Garff: Ja.

Pernille Brunse: Ja. På mig virker det altså. Måske er det også, hvis man tager nutidens briller på. Det virker en lille smule tosset det her Kierkegaard han gør. Undskyld for at sige det, Joakim. Var han en lille smule skør, eller havde han en eller anden form for diagnose? Altså, når man gør det her med at forlade et kærlighedsforhold, man egentlig har lyst til at være i.

Joakim Garff: Altså, han har givetvis mange diagnoser Kierkegaard. Det er noget af det, der gør ham så interessant. Han taler jo meget om sit tungsind og har skrevet en bog, der hedder begrebet angst. Og han kan flere gange gøre sig nogle meget alvorlige bebrejdelser i forhold til det, han fik Regine viklet ind i og trukket med ud i. Og så videre.

Pernille Brunse: Altså, man kunne jo næsten slut historien her og vores kærlighedshistorie sige med de 13 måneder og en dag Joakim, og så kunne vi sige tak for i dag. Ja, men sådan går det ikke.

Joakim Garff: Nej, det gør det ikke. Efter forlovelsen, ophævelse eller det dramatiske brud, så tager Kierkegaard til Berlin og sidder dernede og skriver en bog, der hedder 'Enten eller', som er den store debutbog, som kommer i februar '43. Og så sidder han på sit hotelværelse og skriver som en gal. Så er det 1843 bliver et meget produktivt år for ham. Der kommer 'Enten eller', der kommer også to små bøger, der hedder 'Gentagelsen' og 'Frygt og bæven', og der kommer nogle opbyggelige taler. Så det er virkelig en forfatter, der brænder igennem, og som melder sig i en dansk offentlighed med en kolossal styrke.

Pernille Brunse: Om det er bruddet med Regine, der sætter gang i den kreative proces i Kierkegaard, det ved vi ikke. Men fra sit lille kammer på Jägerstraße i Berlin skriver han bogen 'Enten eller', som bliver Kierkegaard klassiker. Måske er hjertesorger over Regine er skyld i bogens tungsind. Måske ikke, men jeg vil godt læse et af hans mest berømte citater op fra denne her bog, som alt andet lige må hænge sammen med hans brudte forlovelse til netop Regina: "Gift dig, du vil fortryde det. Gift dig ikke, du vil også fortryde det. Gift dig eller gift dig ikke. Du vil fortryde begge dele, enten du gifter dig eller du ikke gifter dig. Du fortryder begge dele." Han er forvirret over kærligheden, ham Kierkegaard. Og jeg synes også stadig, det er underligt, at han har forladt en kvinde, han elsker. Men måske var konflikten i ham selv for stor. Han kunne ikke finde ud af det med kærlighed og kvinder. Efter en opvækst omringet af mænd, en studietid omringet af mænd og så den evige konflikt i ham selv mellem det åndelige og det fysiske. Og så måske også på grund af hans egen lidt kejtede væsen. Efter et længere ophold i Berlin vender Kierkegaard hjem til København og hjem til Regine. Og her starter de mærkværdige gåture rundt omkring i København mellem de to tidligere forlovede.

Joakim Garff: Og under alt dette er han jo kommet tilbage til København og uvist rigtig, hvordan det nu kommer i stand. Så mødes disse to mennesker rundt omkring i Kongens København på ruter, der krydser ind over hinanden. Kierkegaard var kendt for at være meget regelmæssig. Det vil sige, at han stod på et bestemt gadehjørne på et bestemt tidspunkt og tilbagelagde den og den strækning på et bestemt tidspunkt. Og det har Regina jo fundet ud af. Eller også har de fundet ud af det sammen. I hvert fald mødes de inde i kirkernes kølige halvmørke og på Kærlighedsstien og hvor nu på Kastellet. Der er mange steder, man kan mødes i København, og det, der er specielt ved de møder, er jo, at de er så, så, så sitrende erotiske de er. Det er tydeligt, når Kierkegaard kommer hjem, så skriver han om dem, at nu har han igen mødt Regine, og han forstår ikke helt hvorfor og hvordan.

Pernille Brunse: Og taler de sammen?

Joakim Garff: De siger ikke noget til hinanden. De siger ikke noget til hinanden i 14 år, men de passerer hinanden, og det er helt tydeligt, at Kierkegaard, han han er meget optaget af, hvordan hun ser ud, hvordan hun er klædt, at hun smiler og men, men altså. I '43 bliver Regine forlovet med Johan Frederiks Schlegel, den førnævnte huslærer.

Pernille Brunse: Huslæreren.

Joakim Garff: Som hun gifter sig med i '47. Og det er klart, at han bryder sig ikke meget om den relation på en eller anden måde stadigvæk er virksom.

Pernille Brunse: Altså Hr. Schlegel, han kan ikke lide Regine gåture.

Joakim Garff: Hun er en meget tolerant mand og en meget forstående mand og en mand, jeg har meget sympati for og meget medfølelse med. Men, men det er i mine øjne åbenlyst, at han også synes, at det her det går hen og bliver for meget. Han er ansat i Justitsministeriet, og apropos sladder og snak. Der har sikkert været nogen, som sagde. Jeg så da i øvrigt Deres yndige hustru i går nede på Kastelet hvor Søren Kierkegaard minsandten også var. Eller noget andet tilsvarende. Det er som om den kærlighed, Regine nærer til Søren bliver stående i hende. Hun får ikke nogen børn. Det er et barnløst ægteskab, så der er ikke noget, der. Der kan træde i stedet for eller ligesom opsamle den megen kærlighed hun har. Så det bliver en kærlighed, som i høj grad bliver stående i hende og som så bliver bundet til Søren. Jeg har et par citater fra Kierkegaards hånd.

Pernille Brunse: Meget gerne.

Joakim Garff: ...der viser lidt om, hvordan Kierkegaard reagerer på. Mødet med Regine. Det er så i den femte maj Kierkegaards fødselsdag. Fordi det ved hun jo godt, at han har fødselsdag den femte maj. Og derfor er det hende magtpåliggende at møde ham. De skal jo ikke tale sammen. De skal bare ses. Og der skriver han så, at: "Der kom en geburtsdag. Gik som sædvanlig til byen om morgenen for at tale med lægen. Straks uden for min dør på fortovet lige før alléen møder hun mig. Som det ofte går mig i den senere tid, kan jeg slet ikke lade være med at smile, når jeg kommer til at se hende. Ak, hvilken betydning har hun ikke fået? Hun smilede igen, og derpå hilste hun. Jeg gik et skridt forbi. Derpå tog jeg hatten af og gik videre." Det er den fødselsdagshilsen, som bliver Kierkegaards til del, da han fylder 39 år den 5. Maj 1850. Men det har været en stor gave, at hun stod der, og han kan slet ikke lade være med at smile. Han kan ikke lade være med at smile, fordi han ser jo pludselig denne her kvinde som en person, som har haft en kolossal betydning.

Pernille Brunse: Jeg synes det er utrolig smukt og romantisk.

Joakim Garff: Ja, er det ikke det?

Pernille Brunse: På et tidspunkt blev hendes mand altså ham her, Fritz Schlegel. Han bliver udnævnt til guvernør over Dansk Vestindien, og Regine og ham flytter sammen til øen Sankt Croix. Hvordan reagerer Kierkegaard på alt det her med, at hun skal rejse ud, og at de ikke skal ses mere?

Joakim Garff: Jamen, det ved vi ikke rigtigt. Kierkegaard er på det her tidspunkt viklet ind i en såkaldt kirkekampen, hvor han med en fantastisk kraft polemiserer mod præstestanden og biskopperne osv. for at være hyklere og kannibaler og nathuer og fjollehoveder og så videre. Kirkegaards liv ender i en eksplosion, og den drejer sig om forholdet mellem autentisk kristendom og hyklerisk kristendom, som Kierkegaard ser disse præster praktiserer. De prædiker noget om søndagen, som de så ikke kunne drømme om at gøre om mandagen. Og midt under det hele, lørdag den 17. marts, altså mens den her kirkekamp står på, bliver 14 års tavshed mellem Søren og Regine brudt, for så vidt som Regine skal af sted til Dansk Vestindien hvad Kierkegaard formentlig. Men vi ved det ikke med absolut sikkerhed, men formentlig ikke ved noget om på det her tidspunkt og på selve afrejsedagen, altså den 17. Marts 1855, sørger hun så for at møde Kierkegaard ude i København. Det går ikke længe. Så får hun øje på manden med bredskygget hat og den lidt krumme ryg, og så går hun direkte hen til ham. De har altså ikke talt sammen i 14 år. Og så går hun direkte hen til ham, stiller sig op overfor ham.

Joakim Garff: Han standser, og så siger hun "Gud velsigne dig. Gid det må gå dig godt." Og så går hun. Og Kierkegaard er jo lammet over, at hun nu, ikonet, pludselig taler og ovenikøbet velsigner ham. Kvinden, der opsøger manden. Det er ikke teologen, der velsigner, teologen. Der bliver i det hele taget vendt op og ned på alting den dag. Og så går Kierkegaard undrende tilbage til sin lille lejlighed, og så er det først senere efter al sandsynlighed, at han forstår, hvad det er, der er sket. Nemlig at hun har sagt farvel til ham formentlig for sidste gang. Så det er en meget bevægende situation og en meget speciel episode, som jo også viser, hvor stærkt hun har knyttet sig til ham, og hvor meget hun har, så lad os bruge ordet igen, elsket ham, at det sidste hun gør, altså virkelig det sidste hun gør, før hun forlader København, og også noget risikabelt hun gør, fordi Fritz kunne jo spørge: hvor var du egentlig henne? Og hun har formentlig ikke brudt sig om at svare på spørgsmålet, det sidste hun gør på selve afrejsedagen, det er at gå ud og velsigne sin gamle kærlighed.

Pernille Brunse: 14 års tavshed mellem de to tidligere forlovede er brudt. Det her mærkværdige møde mellem Regine og Søren, hvor Regine altså velsigner ham, bliver sidste gang, de to ser hinanden. Regine sejler af sted til Dansk Vestindien og bosætter sig på øen Sankt Croix med sin mand Fritz. Men kort tid efter, at de er ankommet til deres nye hjem i Caribien, der modtager de et brev fra Danmark med nyheden om, at Søren Kierkegaard er død i en alder af kun 42 år, og kort tid efter kommer endnu et brev med en sidste kærlighedserklæring fra Kierkegaard til Regine.

Joakim Garff: Så modtager de også et brev fra Peter Christian Kierkegaard, altså Søren Kierkegaards storebror, som kan meddele, at Kierkegaard har indsat Regine som universal arving. Så hun arver altså alting, hans pottter og hans gardiner og hans gamle klæder og hans bøger og hans få penge og så videre og så videre. Og alt det... Meget kan selvfølgelig ikke komme til Dansk Vestindien, så de udvælger nogle ting. Det er navnlig Regine, som beslutter sig for, hvad der skal af

sted til Dansk Vestindien. Og det viser sig at være kærlighedsbrevene, de har udvekslet. Altså forlovelsestidens brevvæksling bliver pakket i to store kasser sorte kasser og så sendt af sted til Dansk Vestindien 7000 kilometer vestpå. Så hun sidder der i troperne, mens Fritz er travlt beskæftiget med med koloniale arbejde og administration osv. inde ved siden af. Så sidder hun og kan nu læse som den første kvinde og det første menneske, hvad Kierkegaard har skrevet om hende i sine journaler. Og så har hun kunne genlæse kærlighedsbreve. Og der siger hun på et senere tidspunkt i et interview som gammel dame, hun dør først i 1904. Og der siger hun i et interview, da hun bliver spurgt til sine egne breve: "Dem har jeg da heldigvis brændt." Og vi er flere, der synes, at det her lille ord heldigvis er temmelig upassende.

Pernille Brunse: Dem gad vi godt at sidde og kigge i.

Joakim Garff: Dem gad vi faktisk godt have. Ja ja. Præcis, det har vi altså ikke.

Pernille Brunse: Jeg kunne godt tænke mig at læse et stykke op fra Kierkegaards testamente. "Den elskede var hun. Min tilværelse skal accentuere ubetinget hendes liv. Min forfattervirksomhed også kunne betragtes som et monument til hendes ære og pris. Jeg tager hende med til historien." Det er altså store ord og store handlinger fra Kierkegaard. Hun er nærmest årsag og drivkraft, muse, for hele hans hans forfattervirksomhed.

Joakim Garff: Ja.

Pernille Brunse: Er det er det gengældt fra Regines side af. Du siger at der er jo en masse breve, hun skriver ovre fra Dansk Vestindien efter hans død til sin søster. Ved vi noget om, om hun sætter ord på den samme slags store følelser for Kierkegaard?

Joakim Garff: Det ved vi, at hun ikke gør. Og det gør hun formentlig af flere grunde ikke. Dels er Fritz lige inde ved siden af, og han har for vane at reservere sig plads til en hilsen sidst i brevet. Så brevet skal så at sige via hans skrivebord, før det kan komme i retning af Danmark.

Pernille Brunse: Han læser det.

Joakim Garff: Det er der i hvert fald en vis risiko for, hvis man sidder og betror sig mere intimt til sin storesøster om forholdet til Søren Kierkegaard.

Pernille Brunse: Så hun har ikke kunnet skrive det i så fald hun følte det.

Joakim Garff: Nej, det har hun nok ikke kunnet.

Pernille Brunse: Så hendes inderste følelser, kan man sige, tager hun med sig i graven.

Joakim Garff: Det gør hun. De ligger jo ude på Assistens Kirkegård. Fritz og Regine, de ligger ca. 50 meter fra Søren Kierkegaard, så også dér i dødens have fandt de på en eller anden måde hinanden.

Pernille Brunse: I et trekantsdrama.

Joakim Garff: Ja, det må man sige.

Pernille Brunse: Ja, tror du, at Kierkegaard havde skrevet ting af lige så store tanker var blevet til Søren Kierkegaard, som vi kender ham i dag, hvis ikke han livet igennem havde båret på den uforløste kærlighed til Regine?

Joakim Garff: Jeg tror i hvert fald, at forfatterskabet havde set anderledes ud. Regine er jo en kæmpe inspiration, når det gælder kærlighed, og en stor del af Kierkegaards forfatterskab drejer sig om kærlighed. Han har skrevet et værk, der hedder 'Kærlighedens Gerninger', og han har skrevet en bog, der hedder 'Førerens dagbog'. Så der er ingen tvivl om, at hun har betydet kolossalt meget som en figur, der bragte Kierkegaard i retning af kærligheden og dens konflikt, altså kærligheden og dens mangfoldige konflikter, skulle han nok snarere sige.

Pernille Brunse: Og han havde kun brug for 13 måneder én dags forlovelse for på en eller anden måde at gøre sig den erfaring om kærligheden, ja til at det var altså var grobund nok for et forfatterskab om kærlighed. Om han var blevet et lykkeligere menneske af måske at have valgt kærligheden. Mere fredfyldt menneske, det ved vi jo ikke. Nu smiler du, Joakim. Det kan da godt være.

Joakim Garff: Det kan sagtens tænkes. Ja, helt bestemt.

Pernille Brunse: Jeg synes du, at historien om Regine Olsen og Søren Kierkegaard af en ulykkelig eller lykkelig kærlighedshistorie?

Joakim Garff: Den er jo selvfølgelig begge dele. Det kan ikke nytte noget, at man isolerer det ene element og kun fremdrager det andet. Det er en lykkelig, ulykkelig kærlighedshistorie.

Pernille Brunse: En ulykkelig, ulykkelig kærlighedshistorie. Så bliver det ikke smukkere. Nej, okay, Jamen Joakim, tak for i dag.

Joakim Garff: Ja tak fordi du ville se mig.

Pernille Brunse: Jeg startede det her program med at undre mig over, at Søren Kierkegaard forlod den kvinde, han elsker. Men måske var Søren valg det rigtige for ham. Så kunne han fokusere på sit forfatterskab. Han blev stor og berømt, og det var jo netop efter bruddet med Regine, at han for alvor brød igennem som forfatter. Men jeg kan ikke lade være at tænke, at den ulykkelige kærlighed havde en højere pris for Regine, hendes ægteskab med Fritz var barnløst og måske kærlighedsløst. Og ja, her tolker jeg. Men er det ikke oplagt at tænke, at det var fordi hendes hjerte var hos Søren? Vi ved det ikke, men tænk sig, at hun igennem 14 stiltiende år flere gange ugentligt gik en tur i København kun for at få et glimt af ham. Det er da romantisk. Kærlighedshistorie er produceret af Juul og Brunse for vores tid med støtte fra William Demant Fonden, redaktør af Rikke Caroline Carlsen. Bag musikken står Lukas Francis Claver og lyddesign af Frederik Gabrielsson, og mit navn er Pernille Brunse. Du kan finde flere podcasts om historie ved at søge på Vores tid i din podcast app.

[Vores Tid – Nationalmuseets Mediehus](#)

[Kærlighedshistorie S1E4: Regine Olsen og Søren Kierkegaard](#)

Lyddesign: Frederik Gabrielsson og Lucas Francis Claver

Produceret af Juul og Brunse for Vores Tid med støtte fra William Demant Fonden